

UNIVERZITET
METROPOLITAN
BEOGRAD

met art

& HISTORY &

ISTORIJA UMETNOSTI

AD 112

NOVOG VEKA

U okviru predmeta Istorija umetnosti novog veka studenti stiču znanja o kulturno istorijskim tokovima evropske vizuelne kulture novog doba, ali i o najvažnijim fenomenima u srpskoj vizuelnoj kulturi novog veka. Studenti se upućuju na tumačenje umetničkog dela u okviru njegovog idejnog, teorijskog, ali i političkog, rodnog, religioznog i sociološkog konteksta. U okviru ovog predmeta studenti stiču znanja o funkciji vizuelne kulture novog veka u renesansi, manirizmu, baroku, rokokou, neoklasicizmu, romantizmu, realizmu i simbolizmu, kao i o grafičkom i dizajnu uopšte u okviru novovekovnog društva. Studenti grafičkog dizajna druge godine Grafičkog dizajna i Dizajna interaktivnih medija u okviru predispitnih obaveza pišu seminarske radove, ali od njih se očekuje da dizajniraju i redizajniraju inspirisani vizuelnom kulturom novog veka. Elektronski časopis Istorije umetnosti novog veka, koji je pred vama, pokušaj je da se elementima grafičkog dizajna, poster prezentacijama oživi umetnici i objekti vizuelne kulture novog veka, kao i da se čitaoci u narativnom tekstu upoznaju sa njihovim radovima.

Časopis Istorija umetnosti novog veka ima cilj da dizajniranim studentskim radovima oživi dela iz epohe istorije umetnosti novog veka. Tekstovi studentskih seminarskih radova pružaju osnovne podatke o umetniku ili umetničkom pravcu, ali se u njihov rad unosi i pitanje identiteta žena umetnica u prošlosti.

Svetlana Smolčić Makuljević

ŽENE U UMETNOSTI RENESANSE

Tina Stojkov
Grafički dizajn

Portret Katarine Grej. Levina Teerlinc.
1555-1560. Victoria and Albert Museum.

Jedna od najpoznatijih monahinja-umetnica bila je **Plautilla Nelli**, rođena u bogatoj porodici u Firenci. U manastiru su monahinje podsticane da uče crtanje i slikanje, međutim umeće Plautile Neil prevazišlo je ostale monahinje, toliko da ju je spomenuo i sam Vazari kao jednu od četiri umetnice u svojoj knjizi Životi umetnika. Njena najpoznatija slika je **Tajna večera**, dimenzija 192 x 671 centimetar, a najviše znanja i veština stekla je od bratra Bartolomeja, i kasnije isto prenela na ostale monahinje.

Sofonizba Angvisola bila je slikarka iz prosečne italijanske plemićke porodice, sa stečenim obrazovanjem o likovnoj umetnosti. Njen rad i pripravnštvo kod lokalnih slikara doprinelo je prihvatanju žena kao studentkinja umetnosti. Obučavao ju je Mikelarndelo u Rimu, a kasnije odlazi u Milano i Madrid gde je obučavala špansku kraljicu i bila zvanična dvorska silarka. Njene tehnikl napredne slike nisu samo pomerile

granice unutar žanra portreta, već su se bavile i **problematikom renesansnog viđenja „žene kao predmeta“**. To se može primetiti na primeru gde je ona naslikala svog učitelja, koji ne samo da slika njen portret, već se posebno fokusira na oslikavanje detalja haljine – što je obično bio deo posla za šegrte i učenike. Ona sama određuje svoj izgled i izgled svog učitelja, što se može protumačiti kao 500 godina staro **odbacivanje patrijarhalne vlasti**.

Ćerka flamanskog slikara Sajmona Beninga, rođena oko 1510. godine u Brižu, u Belgiji, **Levina Teerlinc** ostala je upamćena po svojim renesansnim portretima, minijaturama i iluminacijama. Pedantno naslikani portreti i prizori života u 16. veku, privukli su pažnju kralju Henriju VII, koji je poziva da bude **dvorska slikarka dinastije Tudor**. Njen položaj i ugled na dvoru ogleda se i u njenoj godišnjoj plati, koja je bila četiri puta veća od prosečne godišnje plate njenog prethodnika na dvoru, Hansa Holbejna.

Kao što je dobro poznato, neravnopravnost između polova je uvek bila prisutna kroz istoriju, u svim poljima, pa tako i u umetnosti. Glavni činilac koji je omogućavao ženama da se bave umetnošću bilo je **obrazovanje**, kojem su pristup imali samo viši slojevi društva, prvenstveno muškarci i tek mali deo žena. Da bi bili vrsni umetnici i umetnice, izučavale su se anatomija, filozofija i matematika. Postojali su i određeni uslovi i određena pravila koja su određivala koje žene su imale privilegiju da uče crtanje i slikanje, a to su monahinje, žene iz plemićkih porodica sa izuzetnim obrazovanjem i žene rođene u umetničkim porodicama.

Osim tradicije i običaja, nije postojalo mnogo dobrih razloga zašto su se žene manje bavile umetnošću. Čak im je i bilo **zabranjeno da uče anatomiju**, a pored svega toga **nisu imale ni pravo na državljanstvo**, što nam mnogo govori o njihovom društvenom položaju u doba renesanse.

Autoportret. Sofonizba Angvisola.
1556. 8.3 x 6.4 cm.
Museum of Fine Arts, Boston.

ŽENE U UMETNOSTI RENE SAN SE

DONATELLO

Dušan Ščekić
Grafički dizajn

Gattamelata (Konjička statua). Donatello. 1453.
340 x 390cm. Piazza del Santo, Padova.

Donato di Bardi, svojim bližnjima poznatiji kao Donatello, rođen je u Firenci oko 1387. godine. Svoj život posvetio je umetnosti, dokazao se kao izvanredan vajar, tvorac skulptura, kao i u arhitekturi zbog čega je bio jako cenjen. Njegov rad je pokazao tako odlične kvalitete gracioznosti i dizajna da se smatralo bližim onome što su radili stari Grci i Rimljani nego radovi bilo kog drugog umetnika. Bio je superiorniji ne samo njegovim savremenikima ali čak i umetnicima naših vremena. Donatellov lik je bilo teško proceniti, iako se dosta zna o njemu, o njegovom životu i karijeri. Nikad se nije ženio, ali je imao mnogo prijatelja u umetnosti. Nije imao formalno visoko obrazovanje, ali je stekao znanje u svom polju.

Donatello je radio u dva stila, svojstvena samo njemu. Prva dela su se razlikovala po svom prekomerenom realizmu, kasnije radovi izgledaju mnogo lepše. Jedno od dela koje pripada ranoj fazi stvaralaštva, bio je kip koji je prikazivao tanku (mršavu) i dugokosu ženu. Danas se ta skulptura nalazi u Firenci. To delo predstavlja njegov prvi stil. Delo koje je postalo predstavnik drugog stila je skulptura Sv. Jurja. Izrađena je od mramornog kamena. Ova skulptura takođe se danas nalazi u Firenci.

Njegova prva praktična iskustva stečena su u radionicama Firence koje su krajem 14. veka bile na vrhuncu svoje aktivnosti. Kao mladić živeo je u periodu velikog značaja za razvoj umetničkih pokreta. U 14. veku bilo je znakova evolucije novog umetničkog jezika i nove koncepcije čoveka i njegovog sveta.

Donatellov David

Donatellov bronzani David nekad je stajao na postolju u vrtu Palate Mediči. David je možda prva slobodnostojeća naga figura u prirodnoj veličini posle antike. Spor an je bio i datum izrade Davida koji se kreće između dvadesetih i šezdesetih godina XV veka, kao i njegovo značenje. Mladi David stoji oslanjajući se levom nogom na odsečenu glavu Golijata, koga je na čudesan način savladao. Donatello se odlučio da ga oblikuje kao poluodraslog dečaka s mekanim čulnim torzom. Davidov kontrapost upućuje na antičke uzore, ali skulptor nagog mladića postavlja u ravnodušnu pozu koju su neki kritičari protumačili kao čulno izražajnu. Šešir širokog oboda i čizme do kolena kao da još više ističu njegovu nagost. David drži Golijatov mač koji je za njega prevelik, a pogled mu je bez strasti uprkos užasu s kojim se upravo suočio.

David. Donatello. 1408–1409. Visina: 191 cm.
Nacionalni Muzej Bargello, Firenca.

DONATELO

LEONARDO DA VINČI

Milan Černe
Grafički dizajn

Mona Lisa. Leonardo da Vinči.
1503-1506. 77 × 53 cm.
Muzej Luvr, Pariz.

Leonardo Da Vinci je brilijantan čovek koji je stvarao revolucionarna dela i ideje, on je pravi predstavnik Renesansnog čoveka. Čovek koji je ucio i usavršio veliki broj zanata. Bio slikar, arhitekta, anžinjer, pisac i naučnik. Iako ga svi znaju samo kao čoveka iza poznatih slika kao što su Monaliza i Tajna večera. Leonardo je rođen 15. aprila 1452 godine u Vinci u Francuskoj a preminuo 2. maja 1519.

Kada je Leonardo shvatio da neće moći da nasledi nasleđe od svog oca odlucio da se pridruži jednom od mnogobrojnih Esnafa u Vinci, ali zato što je bio niže klase ljudi, mogao je da bude samo pekar ili mlinar.

Otac je video da Leonardo ima oko za umetnost i upoznao ga je sa slikarom Andrej Del Varočiom, koji se posle nadgledanja Leonardovih skica, složio da postane Leonardov mentor.

Posle par godina učenja, Leonardo je pomagao Andreju da završi delo Krstenje Kristovo (1474-1745) za katolicu crkvu i kada je Andrej video kako je Leonardovo naslikao dva anđela u slici, znao je da je učenik prevazišao učitelja. I od tada je postao veoma poznat slikar u Vinci.

Tokom tog perioda je napravio dela kao što su: Madona sa karanfilom 1478 – 1481 i Sveti Jeronim oko 1480.

Ali ta slava mu nije samo donela dobro već i ljubomoru u svetu umenika. 1478 Leonardo je bio optužen da je imao seksualne odnose sa muškarcem, u to vreme kazna za to je bila gorenje do smrti. Ali bez ikakvih dokaza da se to stvarno desilo, nisu ga kaznili. Ta osuda je bila fatalna za njegovu karijeru. Malo ljudi su hteli da im on radi radove i ako je bio najbolji.

Želeći nov početak Leonardo se preselio u Milano 1482. gde je postao slikar za Ludovika Sforzu. Jedna od prvih dela koju je Leonardo radio za njega je Dama s hermelinom 1489.

Ludovik je dao zadatak Leonardu da dekorise zidove crkve Santa Maria delle Grazie gde je oslikao Poslednju večeru 1494 – 1498.

Tokom ovog vremena u Milanu Leonardo je uživao u finansijskoj sigurnosti kao slikar porodice Sforza. I tokom tog vremena radio je na svom tajnom projektu seciranja, skiciranja i zabeležavanja ljudskih tela i organa, koje su tek bila pronadjene u 17. veku.

Kada je Leonardo imao 50 godina Sforza porodica je bila sklonjena sa vlasti i Francuzi su okupirali Milano.

Leonardo je ostao u Milanu sve do vremena kada je video kako francuski strelci lukovima treniraju na njegovom modelu skulpture „Gran Cavallo“. Otišao je onda najpre u Mantovu pa zatim u Veneciju. U Firenci se vratio aprila 1500. godine. U Firenci je stupio u službu Cesare Borgija sina pape Aleksandra VI. 1506. godine se vratio u Milano. 1507. godine se susreo sa petnaestogodišnjim aristokratom, grofom Francescom Melzijem koji je postao njegov učenik, životni drug i naslednik.

U to vreme je naslikao njegovo najpoznatije delo Mona Liza 1503 – 1506. Nikada se nije otkrilo ko je zapravo ona.

Od 1513 do 1516 godine boravi u Rimu, gde upoznaje Mikelandjela. Priča se da je Leonardo bio jako ljubomoran na Mikelandjela ali da je postoveo njegovo slikarsko iskustvo.

Svoje zadnje godine je proveo u dvorcu grofa Francisa gde je preminuo 1519 godini. Rodjen kao niko i ništa umro je kao kralj i iza sebe je ostavio Mona Lizu, njegove bezbrojne skice i mnoga druga umetnička dela koja nastavljaju da inspirisu i nove umetnike.

Tajna večera. Leonardo da Vinči. 1494-1498. 700 × 880 cm.
Bazilika Santa Marija dela Gracije, Milano, Italija.

Salvator Mundi. Leonardo da Vinči. 1499-1510. 45.4 × 65.6 cm.
Muzej Luvr Abu Dabi.

Dama s hermelinom. Leonardo da Vinči. 1489-1490. 54 × 39 cm.
Muzej Czartoryski, Krakov, Poljska.

Leonardo da Vinči

MIKELANĐELO BUONAROTI

Katarina Notev
Dizajn Interaktivnih Medija

David. Mikelandelo Buonaroti. 1501–1504. 43,81 x 37,78 cm osnova, visina: 517 cm. Firenca, Italija.

Pieta. Mikelandelo Buonaroti. 1498–1499. 1,74 x 1,95 m. Bazilika Sv. Petra, Vatikan

Kupola bazilike Sv Petra u Vatikanu. Mikelandelo Buonaroti. 1546. 41,47 m unutrašnji prečnik. Vatikan.

Mikelandelo Buonaroti je bio italijanski renesansni skulptor, slikar, pesnik i arhitekta. O Mikelandelu imamo mnogo sačuvanih podataka iz njegovog vremena, što ukazuje na to koliko je bio cenjen u svoje vreme. Takođe je i prvi umetnik čija je biografija bila napisana za vreme njegovog života.

U ovo vreme, umetnici nisu bili cenjeni, a ni poštovani, s time ni Mikelandelov otac nije bio za to da njegov sin krene tim putem. Međutim, to je bilo jedino za šta je, tada još mali dečak, bio zainteresovan, i to tvrdoglavo. Ulazio je u crkve i pravio kopije slika. Tako ga je, sa tek trinaest godina, renesansni slikar, Domenico Girlandajo, uzeo za svog učenika. Odatle ubrzo biva preporučan porodici Mediči. Od 1490 do 1492. godine, Mikelandelo je kod njih pohađao humanističku školu. Radio je i u vajarskoj radionici u

vrtnu palate Medičija. Tu je napravio reljefne skulpture: „Bitka lapita i kentaura“ i „Bogorodica sa stepenica“.

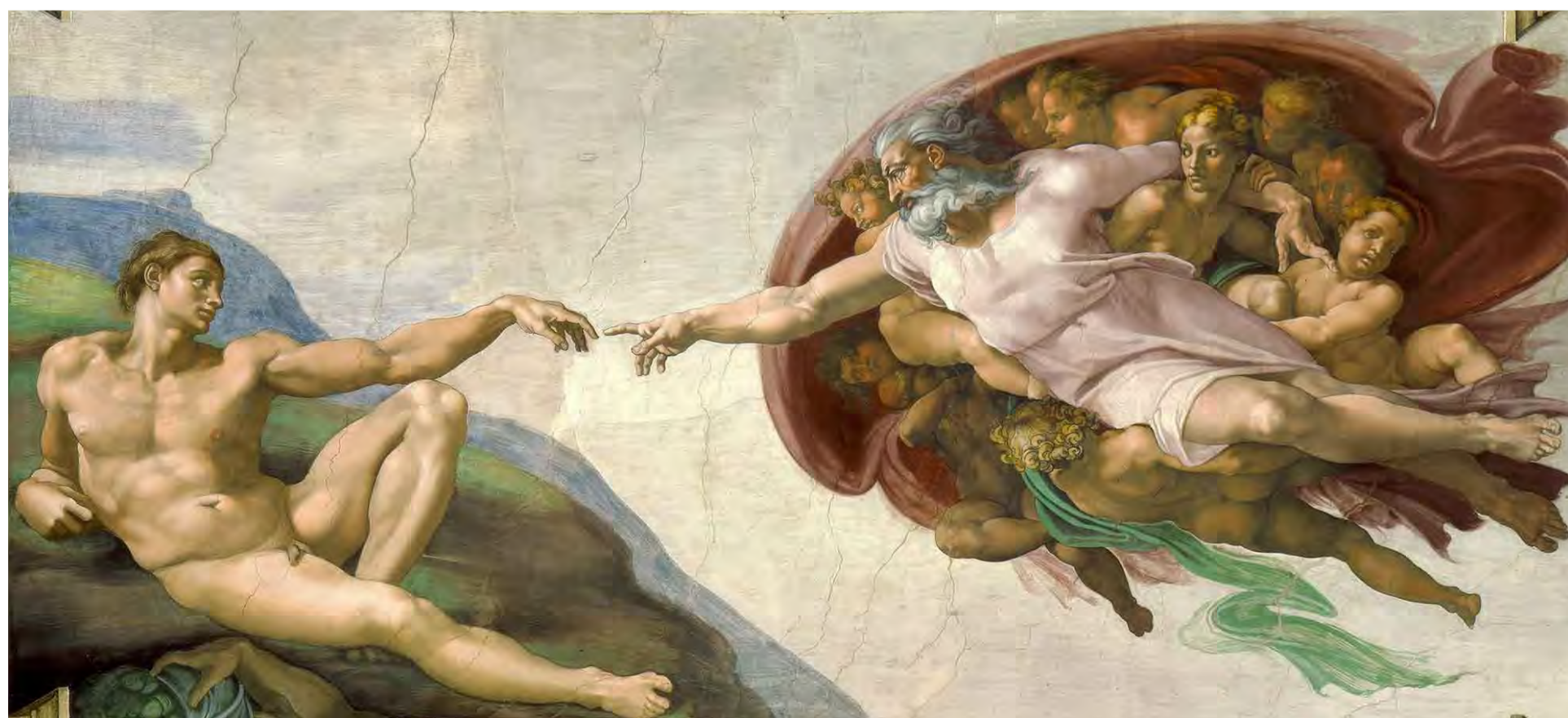
Nakon smrti Lorenca Medičija, vratio se u kuću svog oca. U blizini se nalazila crkva Santo Spirito koja mu je, u zamenu za drveno raspeće 1493. godine, dala pristup mrtvačnici. Tako je mladi skulptor dobio priliku da detaljno i iz prve ruke izučava ljudsku anatomiju.

Prvo slavno delo Mikelandela Buonarotija bila je statua Pieta. Ona predstavlja scenu Bogorodičinog oplakivanja mrtvog sina, Hrista. Mikelandelo ovu scenu nije prikazao realistično, već kao ideal. Ideal lepote jesu upravo božanstvenost i svetost koje se fizički ispoljavaju kroz mladolikost i savršene crte lica i proporcije.

Sledeće Mikelandelovo remek delo jeste David, rađen 1501-1504. godine. Statua je bila poručena kao simbol firentinske slobode i otpora. Ono što je zanimljivo, jeste da je Mikelandelo koristio decenijama star blok mermera, koji je uz to i već bio korišćen. Time on nije imao potpunu slobodu, već je morao da planira kako da ideju uklopi u već započeto klesanje. Ovo je bila još jedna revolucionarna interpretacija popularne tematike. Do sada je David, dečak koji je ubio Golijata, prikazivan pobedonosno nakon ubistva, ili za vreme samog čina. Akcenat je na psihološkom stanju Davida. On stoji mirno, gleda zamišljeno i odlučno – sprema se da ubije Golijata.

Mikelandelova velika umetnička ostvarenja su i slike: svod Sikstinske kapele i Strašni sud. Bio je arhitekta kupole bazilike Sv. Petra u Vatikanu. Takođe se bavio i poezijom.

Stvaranje Adama. Mikelandelo Buonaroti. 1508-1512. 4,8 x 2,3 m. Sikstinska kapela, Rim.

Mikelandelo Buonaroti

RAFAELO SANTI

Jelena Mijalković
Grafički dizajn

Madonna del Prato. Rafaelo Santi. 1505. 113 × 88 cm. Kulturno-istorijski muzej u Beču.

Sikstinska Madona. Rafaelo Santi. 1514. 265 × 196 cm. Galerija starih majstora, Drezden.

Tri gracije. Rafaelo Santi. 1505. 17.1 × 17.1 cm. Muzej Condé, Šantili, Francuska.

Rafaelo Santi da Urbino, poznat kao Rafaelo, jedan je od najuticajnijih i najpoznatijih umetnika iz perioda italijanske renesanse. Smatra se da Rafaelo sa Mikelandelom i Leonardom da Vinčijem formira trojstvo velikih majstora tog perioda. Rođen je u Urbinu u Italiji 6. aprila 1483. godine, a umro je u Rimu 6. aprila 1520. Njegovo stvaralaštvo se deli u tri faze – počeci i prve godine učenja u Umbriji kod Perudina, zatim godine provedene stvarajući u Firenci pračene na kraju periodom od trijumfalnih dvanaest godina provedenih u Rimu, tokom kojih je radio za pape i ostale uticajne ljude u njihovoj blizini. Smatra se da je njegovo prvo samostalno delo iz perioda u Umbriji oltarna slika za crkvu Svetog Nikole Torentinskog, koja se nalazila u malom gradu Čita di Kastelo, a završena je 1501. Značajna dela iz ovog perioda su *Gavari raspeće* (1502-1503), *Venčanje device Marije* iz 1504. i *Krunisanje device Marije* iz iste godine.

Od dela manjih formata poznata je slika *Tri gracije* (1503-1505). Rafaelo se u Firencu seli oko 1504. i tamo ostaje oko četiri godine. Vazari je pisao o tome kako je Rafaelo tada bio inspirisan i učio od majstora kao što su Leonardo da Vinči, Mikelandelo i Fra Bartolomeo, od kojih je na Rafaelov rad možda najviše uticaja imao Leonardo. Leonardov uticaj na Rafaelov rad se video i u njegovim Madonama i u načinu na koji je gradio kompozicije piramidalno. *Madonna del Prato* završena je ubrzo nakon dolaska u Firencu i prikazuje devicu Mariju, kao i Hrista i Jovana Krstitelja koji su prikazani kao deca. u ovom periodu naslikao je još dve poznate Madone koje, kao i *Madonna del Prato*, gotovo identično prikazuju devicu Mariju sa Hristom i Jovanom Krstiteljem – *Madonna del cardellino* (1505-1506) i *La Belle Jardinière* (1507-1508). Poznate su i *Ansidei* i *Tempi Madonna*.

Rafaelo se seli u Rim 1508. godine i tu ostaje do kraja svog života. Otišao je na poziv pape Julija II i ubrzo je dobio nadimak „princ slikara” ili „princ među slikarima”. Papa ga je pozvao da freskama oslika papske privatne odaje u Apostolskoj palati. U pitanju su bile tri sale poznate kao Stance, i tada su nastala njegova najpoznatija dela u okviru prve sale – Rasprava (ital. *La disputa del sacramento*), Parnas (ital. *Il Parnaso*) i Atinska škola (ital. *Scuola di Atene*). Od Madona najpoznatija je *Sikstinska Madona* iz 1514. zatim i *Alba Madonna* iz 1511. i *Madonna di Foligno* iz 1512. Poslednje delo na kome je radio pre smrti bila je oltarna slika *Transfiguracija*, koju je nakon njegove smrti završio njegov asistent. Rafaelo je umro na svoj 37. rođendan. pogreb je održan u Vatikanu, a sahranjen je u Panteonu u Rimu. Sahrani ovog velikana prisustvovalo je mnogo umetnika, prijatelja i značajnih ljudi tog doba.

Atinska škola. Rafaelo Santi. 1509-1511. 500 × 770 cm. Apostolska palata, Vatikan.

RAFAELO SANTI

TICIJAN

Ivana Tomišić
Grafički dizajn

Zemaljska i nebeska ljubav. Ticijan. 1514. 118 x 279 cm.
Galerija Borgeze, Rim.

Urbinska Venera. Ticijan. 1538. 119 x 165 cm.
Galerija Ufici, Firenca.

Uspeće Bogorodice.
Ticijan. 1516-1518.
690 x 360 cm Firenca.

Istorija zapadnog slikarstva deli se na dva velika perioda, „pre“ i „posle“ Ticianja. Nijedan drugi majstor, stari ili moderni, nije toliko duboko uticao na razvoj, tehniku i sam pojam slikanja. Rembrant i Rubens, Karavađo i Velaskez, Goja i Mane, pa čak i Van Gog i Matis, Pikaso i Polok njegovi su suštinski dužnici, s obzirom na to da korene vuku od Ticianovog revolucionarnog stila.

Rođen je u mestu Pjeve di Kadore i tamo se još uvek nalazi njegova rodna kuća. Ne zna se tačan datum slikarevog rođenja, ali nakon vekova prećutkivanja i sumnji, već se približno tačno ustanovilo da je reč o periodu između 1488. i 1490. On je bio sin jednog skromnog službenika, Gregorija di Konte dei Večelija i njegove žene Lučije. Kada je imao oko devet godina, mali Ticijan se sa Frančeskom, svojim bratom i budućim saradnikom, seli u Veneciju kod strica.

U prvoj deceniji XVI veka, koja je za venecijansku umetnost period velikih promena, počinje Ticianovo umetničko obrazovanje. U početku je šegrtovao u radionici porodice Cukato, specijalizovane za mozaik, zatim prelazi u radionicu Đentilea Belinija gde vežba tehnike portretisanja, a potom kod Đovanija Belinija gde uči o tehnici tonalizma zajedno sa Đorđoneom. Đorđone je 1508. pozvan da oslika fasadu palate Fondako dei Tedeski. Đorđone Ticianu poverava stranu koja gleda na trgovačku zonu Merčerije. Ticijan i Đorđone nastaviće da saraduju i dalje između 1508. i 1510. godine, ali radovi na palati Fondako dei Tedeski označavaju početak nove faze u Ticianovom životu, on je spreman da se istakne kao samostalna ličnost i počne da prima narudžbine za privatne slike. Poznato je da su Ticianova prva samostalna narudžbina bile freske za Tri čuda svetog Ante iz Padove.

Još jedno delo iz tog perioda bilo je Džentlmen u plavom. Volumen forme i interesovanje za teksturu u prošivenom rukavu se uzimaju kao identifikacija Ticianovog vlastitog stila. Najranije Ticianovo mitološko delo bilo je Tri čovekova doba. Iz ovog perioda potiče i slika Ovozemaljska i nebeska ljubav. Ticianova slava se brzo širila i Alfonso I, vojvoda Istoka iz Ferare ga je uposlio kao glavnog majstora za ciklus mitoloških kompozicija za obnovljene sobe (zване Alabasterove sobe), njegove palate u Ferari. Dva istaknuta platna ovog ciklusa su Obožavanje Venera i Bahanalija Adrijanaca. Ali jedno od najspektakularnijih čitavog ciklusa je Bah i Arijadna. Jedno od njegovih najpoznatijih dela je Urbinska Venera, inspirisana u Usnulj Veneri koju je naslikao Đorđone. Među religioznim slikama koje je Ticijan naslikao u periodu između 1516. i 1538. godine nalazi se Uspeće Bogorodice.

Otmica Evrope. Ticijan.
1559-1562. 185 x 205 cm.
Muzej Izabele Stjuart Gardner, Boston.

KARAVAĐO

Dejana Marković
Modni dizajn

Dečak sa korpom voća. 1593. Ulje na platnu.
50 x 70 cm. Galerija „Borghese“, Rim.

Mikelandelo Merizi rođen je 29. septembra 1571. u Milanu. Nedavno je pronađen dokument sa slikarevog krštenja, ova vest je objavljena februara 2007. čime je otklonjena svaka sumnja da je Mikelandelo Merizi, zvani Karavađo došao na svet 29. septembra i da je kršten sledećeg dana u parohiji Svetog Stefana u Brolu u srcu Milana.

Potiče iz porodice srednjeg staleža. Njegov otac je bio cenjeni pisar, uposlen da brine o imovini markiza od Karavađa. Očev posao i majčino poreklo mogu da pruže objašnjenje za nadimak slikara, koji je mladost proveo između Milana i polja oko Karavađa, na samoj granici teritorije Milana i Mletačke republike.

Godina 1600. predstavlja prekretnicu u Karavađovom stvaralaštvu. Menja svoj stil, otvara se nova mogućnost da naslika oltarsku palu i druge slike na zidovima kapele Matije Kontarelija, u crkvi San Luidi dei Frančezi. Izrada prvenstveno narativnih scena predstavljala je presudan zaokret u Karavađovoj karijeri, odnosno u evropskoj istoriji umetnosti u celini. Iako je s većinom kolega bio u rezervisanim odnosima, sukobima, oni nisu mogli da ospore njegov uspeh u crkvi San Luidi dei Frančezi. Zahvaljujući ovim delima sa svojih još nepunih trideset godina Merizi je već bio na vrhuncu slave. Karavađo radi i slike na bočnim zidovima kapele Čerazi koje predstavljaju kulminaciju života svetitelja Petra i Pavla.

Svirač laute. Karavađo.
1595-1596. 94 x 119 cm.
Muzej Ermitaž, Sanktpeterburg.

KARAVAĐO

ISTORIJA UMETNOSTI NOVOG VEKA

Karavado

Sofija Đorđević
Grafički dizajn

Saloma sa glavom Svetog Jovana Krstitelja.
Karavado. 1607. 91.5 × 106.7 cm.
Nacionalna galerija, London.

Karavado je rođen u Milanu, ali je nakon smrti roditelja ubrzo pobjegao i preselio se u Rim; stigao je sa vrlo malo, a po dolasku u grad nije imao novca. Nekoliko meseci nakon preseljenja, počeo je da radi u fabrici slikajući voće i cveće. U ovom periodu naslikao je nekoliko komada gde je prikazao znakove realizma na koje će se usredsrediti tokom svoje karijere. Njegova dela bila su vizionarska za to vreme.

Mikelandelo Merizi da Karavado je verovatno bio najrevolucionarniji umetnik svog vremena, jer je ignorisao pravila koja su vodila umetnike kroz vekove. Za njega se gotovo može reći da je stvorio barokni stil. Mnoge njegove slike bavile su se smrću, kao i seksualnim prikazima, što crkva nije podržavala; iz tog razloga, mnogi komadi koje je stvorio tokom ovog perioda smatrani su vulgarnim.

Iako su mnogi odbacili njegova dela, tema i stilovi sa kojima je odabrao da radi, pokazali su da su njegova dela takođe bila vizionarska za to vreme, jer nijedan drugi umetnik nije bio spreman da dovrši slične prikaze. Karavado je vodio krajnje ozloglašeni život; bio je poznat po tome što se neprestano svađao, ne samo sa vršnjacima iz sveta umetnosti, već i sa policijom i drugim vlastima.

David sa Golijatovom glavom. Karavado.
1610. 125 × 101 cm.
Galerija Borgeze.

Caravaggio
Caravaggio

2021.
istorija
umetnosti
novog veka

Caravaggio

BAROKNA SKULPTURA

Dunja Tomić
Dizajn interaktivnih medija

Otmica Prozerpine. Gian Lorenzo Bernini. 1621–1622. Galerija Borgeze, Rim.

Fenomen idealne ljudske figure menja pojava manirizma, kada je umetnik Vazari ohrabrio umetnike da svojim delima daju lični pečat i time ga obogate. Manirizam je takođe uvao i ideju da skulpture poseduju jak kontrast a pod tim se podrazumevao i kontrast u godinama, lepotu, polu. Uveo je figuru serpentinatu koja je postala jedna od glevnih karakteristika baroknog vajarstva. Figura serpentinata označava dinamični prikaz figure u kompoziciji često u spiralnoj pozi što pridodaje osećaju lakoće pokreta.

Figuru serpentinata uvidamo prvi put u delima Mikelandela, Rafaela i da Vinčija, ali su njihovi radovi bili predviđeni za gledanje iz jednog ugla. U kasnom 16. Veku, Žanbolonja prvi stvara dela koja kod posmatrača izazivaju drugačiju percepciju u zavisnosti od ugla posmatranja; i time ima snažan uticaj na umetnike Baroka, a posebno na

Barokni stil, proizašao iz renesansne skulpture, crpeo je inspiraciju iz klasične grčke i rimske skulpture. Iz toga je i proizašla savršena i idealizovana forma ljudske figure.

Traje u periodu od ranog 17. do sredine 18. veka. Karakteriše se pojavom grupe figura koje su zajedno predstavljene, odlikovane monumentalnošću i dinamičnošću, sa dinamičnim draperijama i prikazanim pokretom. Takođe je odlikuje i duboka modelacija, pa je kontrast između svetla i senke dosta izražen, kao i u baroknom slikarstvu.

Pojavljivale su se u skoro svim monumentalnim građevinama tog doba, i bile njen najupečatljiviji deo. Nalazile su se u centru prostora i vajane su tako da im je svaki ugao gledanja bio idealan.

David. Gian Lorenzo Bernini. 1623–1624. Galerija Borgeze, Rim.

Berninija. Još jedan bitan uticaj na barok bila je svakako i Katolička crkva koja je tražila umetnički način da se izbori sa pretnjom koju je protestantizam izazvao.

Najdominantniji umetnik barokne skulpture bio je Gian Lorenzo Bernini (1598-1680). On je bio sin firentinskog skulptora Pietra Berninija, koga je u Rim pozvao Papa Paul V. Mlad Bernini je svoja prva dela napravio sa petnaest godina, a od 16. do 25. godine je dobijao velike poslove za dela u vili Kardinala Borgezea. Njegov rad, jako dramatičan i dizajniran da se gleda iz više perspektiva, imao je veliki uticaj na Evropsku skulpturu tog doba. Svojim radom na Rimskim fontanama, Baldahiniju u crkvi Svetog Petra i grobnici pape Aleksandra VII u bazilici Svetog Petra i oltaru u crkvi Santa-Maria della Vittoria, postao je najuticajniji skulptor baroka.

BAROKNA SKULPTURA

ARTEMISIA GENTILESCHI

Aleksandra Kocić
Grafički dizajn

Artemizija Gentileski je jedno vreme bila u Rimu, a takođe i u Veneciji. oko 1630. preselila se u Napulj, a 1638. je stigla u London, gde je zajedno sa ocem radila za kralja Čarlsa I. Saradivali su na tavanicama Velike sale u Kraljičinoj kući u Griniču. Posle Oracijevе smrti 1639. godine, ostala je u Londonu još najmanje nekoliko godina. Prema njenom biografu Baldućiniju (koji je svoj život pridodao ocu), naslikala je mnoge portrete i brzo nadmašila očevu slavu. Kasnije. 1640. ili 1641. godine, nastanila se u Napulju, gde je naslikala nekoliko verzija priče o Davidu i Batsebi, ali o poslednjim godinama njenog života malo je poznato.

Portret dame odevene u zlatno izvezeni kostim

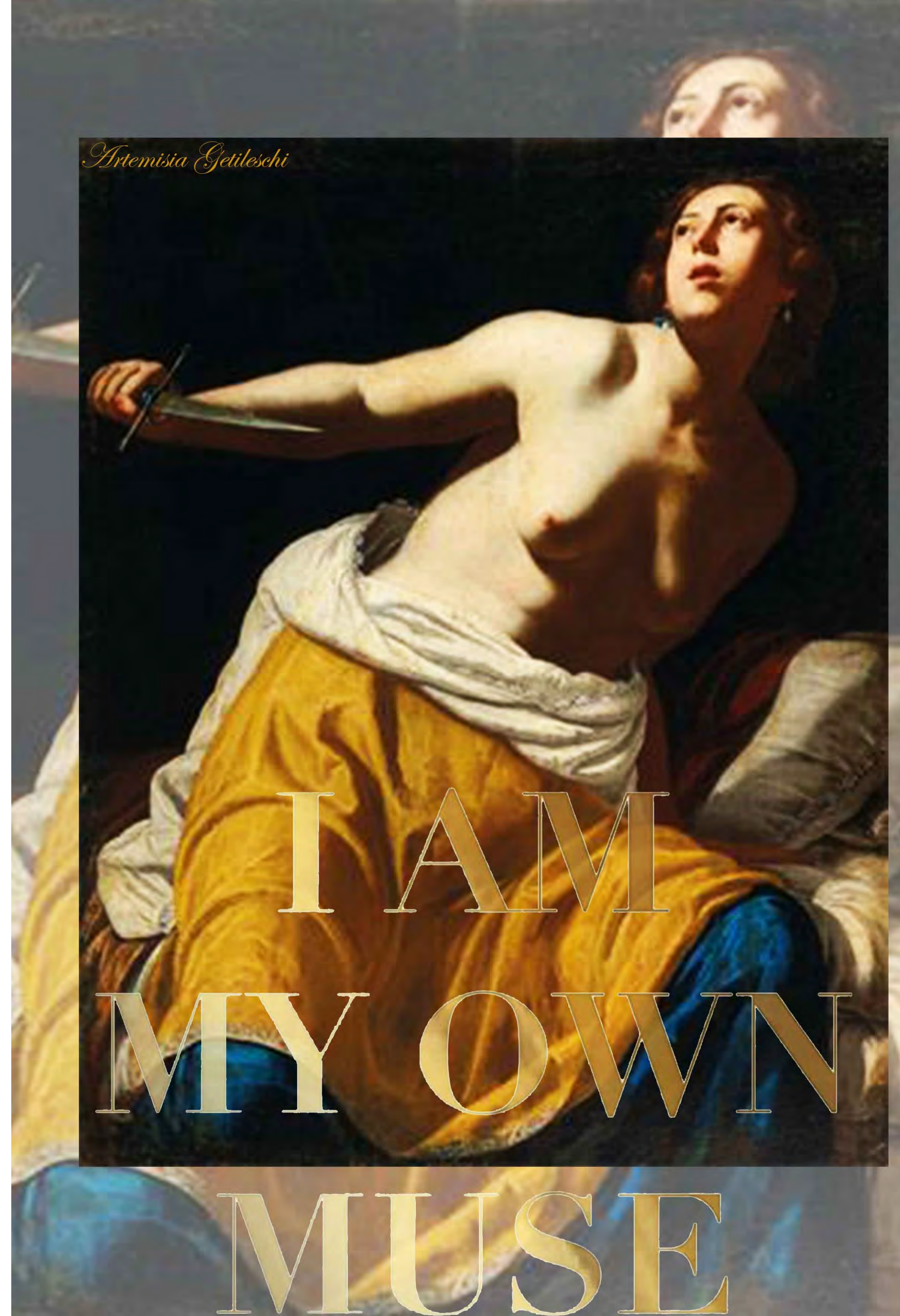

Artemizija je najslavnija ženska slikarka 17. veka. Radila je u Rimu, Firenci, Veneciji, Napulju i Londonu, za najviše ešalone evropskog društva, uključujući velikog vojvodu Toskane i Filipa IV Španiju.

Učenica svog oca i njegovog prijatelja slikara pejzaža Agostina Tasija, slikala je isprva u stilu koji se ne razlikuje od očeve pomalo lirske interpretacije primera Karavađa. Njeno prvo poznato delo je Suzana i starešine (1610.), ostvareno delo dugo pripisivano njenom ocu. Takođe je naslikala dve verzije scene koju je već naslikao Karavađo, Judit obezglavljuje Holoferna.

Udala se za Firentinca, a 1616. godine pridružila se Akademiji za dizajn u Firenci, i tako postala prva žena koja je to učinila. Dok je boravila u Firenci, počela je razvijati svoj poseban stil. Za razliku od mnogih drugih umetnica iz 17. veka, ona se pre bavila istorijom, a ne prirodom i portretom. U Firenci je bila povezana sa dvorom Mediči i naslikala je Alegoriju naklonosti (oko 1616.) za seriju fresaka u čast Mikelandelovom životu u Casa Buonarrotti. Njene boje su blistavije od očevih i nastavila je da koristi tenebrizam koji je Karavađo popularizovao dugo nakon što je njen otac napustio taj stil.

Nakon suđenja Artemizija se udala za malo poznatog firentinskog umetnika po imenu Pierantonio di Vincenzo Stiattesi i nedugo zatim otišla iz Rima u Firencu. Tamo je imala petoro dece i afirmisala se kao samostalna umetnica, postavši prva žena koja je 1616. stekla članstvo u Akademiji crtačkih umetnosti. Artemizija se vratila u Rim 1620. godine, opkoljena poveriocima nakon što je napunila dugove, i tamo je ostala tokom 10 godina (osim putovanja u Veneciju 1628. godine). Od 1630. godine nastanila se u Napulju, gde je vodila uspešan studio do svoje smrti. Nakratko je posetila London 1639. godine, možda da pomogne bolesnom ocu na tavanici kraljičine kuće u Grinviču, ali se sledeće godine vratila u Napulj. Precizan datum njene smrti nije poznat, ali nedavno otkriven dokument beleži da ona u avgustu 1654. godine još uvek živi u Napulju.

VERMER

Marija Krstić
Grafički dizajn

Pogled na Delft. Johannes Vermeer. 1660-1661.
30 x 22 cm. Muzej Mauritshuis, Hag.

Skoro ceo život je proveo u Delftju gde je bio član ceha Sv. Luke. Vermeer je bio uspešan slikar za svoje vreme ali nije bio toliko uspešan za vreme Zlatnog veka gde slikarstvo nije bilo toliko cenjeno. Vermeer je slikao prozirnim bojama nanoseći boju u više slojeva, tehnika koja se zove pointillé. Od njegovih dela danas se broji oko 37 poznatih dela. Slikao je na dosta malim formtima. Vermeer se bavio intimnim žanr slikarstvom, odnosno predstavama ljudi iz različitih društvenih sredina u svakodnevnom životu.

Najpoznatija dela su mu *Alegorija umetnosti (Slikar u ateljeu)*, *Pogled na Delft* i *Devojka sa bisernom mindjušom*. Vermeer je proizvodio efekte providnih slojeva boje tehikom zrnastih nanosa poznatijom pod imenom poantije (pointillé). Njegovi crteži nisu sačuvani, a istoričari umetnosti veruju da je koristio aparat kamera opskura da precizno pozicionira objekte u prostoru.

Vermeer umire 16. septembra 1675. godine u Delftju. Nikada se nije obogatio, a u nekim dokumentima piše da je posle smrti ostavio svoju porodicu u dugovima.

Mlakarica. Johannes Vermeer. 1657-1658.
45.5 x 41 cm. Rijksmuseum, Amsterdam.

Johannes Vermeer, takođe znan i kao Jan Vermer ili Jan Vermer van Delft, poznat je holandski barokni slikar 17. veka. Rodjen je 31. oktobra 1632. godine u Delftju u Holandiji. Oko 1653. godine se pridružio udruženju Delft slikara. Bio je dekan od 1622. do 1669. godine. Njegovi rani radovi uključuju slike „Mala ulica“, „Pogled na Delft“, „Devojka sa bokalom“, „Koncert“. Vermeer je kršten u Nieuwe Kerk, protestanskoj crkvi u Delftju. Njegov otac se zvao Reinier Jans, iz nepoznatih razloga prezime je kasnije promenjeno u Vermeer. Bio je tkač koji je prodavao finu satensku tkaninu koja se zvala caffa, i bio je i trgovac umetninama. Može se reći da se zbog toga mnoge tapiserije nalaze na Vermerovim slikama. Do 1641. godine porodica je bila dovoljno uspešna da kupi veliku kuću u kojoj se nalazila gostionica. Vermeer je nasledio gostionicu i posao trgovca posle očeve smrti. Međutim, Vermeer je već odlučio da nastavi slikarsku karijeru. Jan se rodio kao drugo dete i kao jedini

Motivacija Jana da postane slikar i njegovi počeci kreću se od toga da je morao da radi šest godina u ateljeu majstora koji je bio član ceha Sv. Luke. Identitet njegovih majstora i priroda njegovog usavršavanja i šegrtovanja su nepoznati. On je 1653. godine primljen u ceh da bi mogao da prodaje i potpisuje vlastita dela. Na Vermerova dela su u početku imali uticaj religija, mitologija i žarovski motivi koji su polazili od Karavađa. Posle određenog vremena, dolazi do obrta i Vermeer kreće da slika scene iz života. Njegove figure na slikama su uhvaćene u jednom trenutku, što njegovim delima daje dostojanstvenost i život. Vermeer je u početku živeo od prodaje umetničkih dela kao i njegov otac. On je u proseku slikao dva platna za godinu dana. Vermeer se 1653. godine ženi sa katolkinjom Catherinom Bolmes, preobraćuje se na katoličanstvo i stvara veliku porodicu od četrnesteroro dece.

KLOD LOREN

Vanja Mijalković
Grafički dizajn

Odlazak Sv. Uršule. Klod Loren. 1646.
150 x 119 cm. Muzej Luvr, Pariz.

Klod Loren, bio je poreklom francuski slikar, koji je većinu života živeo i stvarao u Italiji. Poznat je kao majstor neoklasičnih „atmosferskih“ pejzaža. Možemo slobodno reći da je bio umetnik koji će ostati zapamćen po tome što je dodao novi pečat u pejzažno slikarstvo. Klod Loren, (Claude Gelle Lorraine) rođen je oko 1600. godine u Šamanju, naselju koje pripada pokrajini Lorena, departmanu Vojezi, u Francuskoj. Bio je dete siromašne porodice, jedno od 5. Generalno, jako se malo zna o njegovoj ličnosti i o tome kakve su ga osobine krasile.

U početku je dosta toga radio sa raznim drugim umetnicima, ali se negde nakon četrdesete godine života potpuno osamostalio. Uvek je bio u jako dobrim odnosima sa francuskim umetnikom Nikolasom Pusenom, ali jedva da postoje ikakve umetničke dodirne tačke između njihovih dela i radova.

Klod je skoro čitav život proveo u Rimu i istraživao njegovu okolinu - Kampanju - dublje, i sa više ljubavi nego ijedan Italijan. Inspirisali su ga brežuljci i doline oko Rima, prelivanje predivnih tonova juga i veličanstveni ostaci prošlosti. I on je, svemu tome, davao neku posebnu dubinu i lepotu. Svojim radovima budio je dah nostalgije nekih prošlih vremena, proteklih doživljaja, koji su u njegovim očima oživljavali. Na svojim skicama pokazao je da je bio majstor u realističnom predstavljanju prirode. Bezbroj crteža je zabeležio na licu mesta, neverovatno realno i precizno, što nam svedoči o njegovoj moći opažanja. Bili su spontani, rađeni bez pritiska. Svaki taj element, svako drvo koje je preneo na papir kao da govori neku svoju priču, budi nam osećaj mira, nostalgije, lepote i spokoja.

Godine 1635/36. ovaj umetnik započeo je rad na nečemu posebnom. To je bila tzv. „Knjiga istine“, odnosno „Liber Veritatis“. To je knjiga koja sadrži 195 crteža, pažljivo precrtanih sa sopstvenih slika. Svaki od njih na poledini je sadržao odrednice, gde je zabeležen, ko je na njemu, kada, itd. Crteži su rađeni po hronološkom redu, i to je bio neki njegov krug inspiracije i skica. Kasnije je za svoje kompozicije, pronalazio neke detalje u ovim skicama, provlačio ih, povezivao, i nadovezivao se. Knjiga je postala nešto najvrednije što poseduje, postala mu je kalup za sve dalje radove. Ona je vremenom i sama po sebi postala umetničko delo, a Klod je nastavio sa radom na njoj sve do svoje smrti. Crteži su uglavnom rađeni vodenim bojama, olovkom i hemijskom olovkom, i većinom su u braon ili sivim tonovima. Knjiga se danas nalazi u British Museum, u Londonu, u Engleskoj.

Pejzaž. Klod Loren. 1663. 193 x 147 cm.
Thyssen-Bornemisza Museum, Madrid, Španija.

Claude Lorraine

ŽENE BAROKNOG SLIKARSTVA

Anđela Petrović
Modni dizajn

Autoportret. Judith Leyster.
1633. 72.3 x 65.3 cm.

Nacionalna galerija umetnosti, Vašington.

Artemisia Gentileschi je bila ćerka izuzetno poznatog i uspešnog umetnika Orazio Gentileschi, slikanje je učila zajedno sa svoja tri brata u njegovoj radionici, gde se pokazala kao najtalentovanija. Imala je relativno dug život i njena karijera je započela dok je bila jako mlada.

Artemisia je bila pratilac Karavađovog dramskog realizma. Njen rad stavio ju je u direktnu konkurenciju sa konkurentnim umetnicima muškog pola i uživala je u vidnoj karijeralnoj superiornosti. Artemisia se postepeno uzdigla u društvu umetnika i simbolizovala je borbu protiv umetničkog autoriteta: prvo protiv očevog autoriteta, a kasnije i protiv nedostatka slobode za žene umetnice u baroku.

Tokom svoje karijere stvarala je u, koliko je za sad poznato, Firenci, Napulju, Veneciji i Engleskoj. Postala je prva žena članica Accademia di Arte del Disegno u Firenci.

Judit i sluškinja. Artemizija Gentileschi.
1615. 114 x 93.5 cm.
Uffizi, Italija.

Univerzitet Metropolitani
2021

Judith Jans Leyster rođena je u Harlemu, u Holandiji, jula 1609. godine i bila je osmo od devetoro dece. Nastajala je da postane „prava vodeća zvezda u umetnosti“. Ime Leyster, koje se sa holandskog prevodi kao zvezda lode ili zvezda vodilja, je ime koje je porodica prisvojila iz imena pivare koju je vodio Juditin otac. S tim u vezi, umetnica je svoje slike potpisivala prepoznatljivim dizajnom koji uključuje njene inicijale sa zvezdicom. Istoričari umetnosti pretpostavljaju da je Judith Leyster od malih nogu bila obučena za slikarstvo, čak i postoje spekulacije da je studirala kod Fransa Pietersz de Grebbera, uglednog slikara iz Harlema. Iako ne postoje čvrsti dokazi, stilske sličnosti između Leistera i slikara Fransa Halsla navele su neke naučnike da veruju da su dva umetnika možda takođe i radila zajedno. Prve poznate Leisterine slike, nastale 1629. godine „Serenade“ i „Jolli Topper“.

Rođena kao Mary Cradock u martu 1633. godine, Mary Beale je bila ćerka sveštenika iz Suffolka. Pored toga što je vodio skupštinu crkve Svetog Pavla u Barrov-u, Suffolk, John Cradock je bio i amaterski slikar. Istoričari smatraju da je Mary zavolela slikanje i od oca naučila osnovne tehnike. Mary je, mada, živela blizu grada Buri St Edmunds, gde je stvarala grupa slikara, uključujući Peter Leli i Matthev Snelling pa je moguće da je i kontakt sa ovim slikarima inspirisao da postane umetnica. Tek 1670-ih godina Marina karijera je zaista počela na profesionalnom nivou, ali i sa zakašnjenjem, njen uspeh je bio astronomski. Mary je imala koristi od kruga cenjenih prijatelja među kojima su bili plemstvo i visoki članovi crkve. Među nekoliko značajnih ljudi koji su podržavali Mary 1670-ih godina su bili kraljica Henrietta Maria i John Tillotson, koji je postao nadbiskup Canterburija.

REMBRANDT

Sonja Milojević
Dizajn interaktivnih medija

Službenici (Sindikat vunara). Rembrandt. 1662. 191.5 × 279 cm. Rijksmuseum, Amsterdam.

Hristos leži bolesne (The Hundred Guilder Print). Rembrandt. 1646-1650. Amsterdam.

Čas anatomije doktora Nikolasa Tulpa. Rembrandt. 1632. 216.5 × 169.5 cm. Muzej Mauritshuis, Hag.

Rembrandt Harmenson van Rajn je bio holandski barokni slikar i grafičar, poznat po svojim portretima i biblijskim scenama, smatra se jednim od najvećih slikara u istoriji umetnosti. Rodjen je 1606. godine, a umro je 1669. godine. Jedan je od najuticajnijih umetnika zapadnoevropske umetnosti 17. veka. Poznat je i kao slikar svetla i senke i jedan je od onih koji su bili skloni beskompromisnom realizmu, tako da su neki kritičari izjavili da je „više voleo ružno od lepog“. Njegovo slikarstvo stilski pripada baroku. Ovo doba, 17. vek, je poznato i kao „Zlatno doba Holandije“, kada je Holandija doživela politički, privredni i umetnički procvat. Uglavnom je slikao i crtao portrete i autoportrete. Glavnu Rembrantovog stvaralaštva čine biblijska, i nešto manje istorijska, mitološka i alegorijska dela, u različitim verzijama slike, grafike i crteža perom i mastilom. Takođe, nacrtao je i mali broj pejzaža.

. Njegov pristup kompoziciji i prikazu svetla i senke, kao i formalnih elemenata slike, konture, forme, boje i poteza četkice, podložan je postepenoj, a ponekad i nagloj promeni, čak i tokom izrade jednog dela. To se odnosi i na crtežima i grafici, tretman linije i tona. Na portretima mu je uspevalo da uverljivo predstavi likove u nekoj aktivnosti. Njegovi autoportreti ilustruju kako je video sebe kao umetnika i kako je stario. Rembrandt je izradjivao bakropise većim delom svoje karijere, 1626-1660. godine kada je bio prinudjen da proda svoju štamparsku presu i praktično prekine sa bakropisom. Poznavao je sve faze postupka izrade bakropisa i smatra se da je sam otiskivao makar rane primerke svojih bakropisa. Trećina bakropisa se odnose na religijske teme, neki od njih odišu jednostavnošću, dok su drugi monumentalni. U bakropisu je izradio 27 autoportreta, dok su drugi portreti redi.

U 18. veku pojavili su se slikari u Nemačkoj i Engleskoj koji su bili nadahnuti njegovim delima. Rembrandtov život je postao predmet različitih mitova i legendi. Od 1970. godine „Istraživački projekat Rembrandt“ se bavi istraživanjem i pripisivanjem njegovih dela. Danas se smatra da se njegovo ukupno delo sastoji iz oko 350 slike, 300 grafika i 1000 crteža. Ime Rembrandt je u Holandiji veoma neobično. Kao mladić, svoja dela je potpisivao monogramom RH (Rembrant Harmenson). Sa 26 godina je počeo da potpisuje svoja dela jedino ličnim imenom, prvo kao Rembrant, a od 1633. godine pa nadalje do smrti, kao Rembrandt (sa dt). Govorilo se da je počeo da koristi samo ime u potpisu jer je sebe smatrao kao jednim od velikih umetnika renesanse, kao npr. Mikelandjelo, Tician i Rafaelo, koji su takođe poznati samo preko ličnog imena.

Noćna straža. Rembrandt. 1642. 363 × 437 cm. Rijksmuseum, Amsterdam.

REMBRANDT

NEOKLASICIZAM

Marija Živković
Grafički dizajn

Oživljenje psihe nakon Amorovog poljupca.
Antonio Kanova. 1787–1793.
155 × 168 cm. Muzej Luvr, Pariz.

Branderburška kapija. Karl Lagans.
1788–1791. Berlin

Sokratova smrt. Žak-Luj David. 1787.
129.5 × 196.2 cm. Metropolitani muzej, Njujork.

Pod pojmom neoklasicizam u Evropi se podrazumeva umetnički stil koji je trajao od XVIII do početka XIX veka (1815), čije je najvažnije obeležje vraćanje oblicima antičke umetnosti kao idealnom estetskom uzoru. Nastao je kao reakcija na rokoko stil, koji je po savremenom ukusu bio suviše dekorativan, nasuprot umetnosti klasične epohe kao vrhunca ljudskog stvaralaštva, čije oživljavanje kreće tokom doba Prosvetiteljstva. Neoklasicizam se formirao u okrilju francuske kulture, nakon revolucije 1789. godine kao istorijske prekretnice koja obeležava stupanje buržoaske klase na vlast i afirmisanje građanske ideologije. Ona je osuđujući autokratsku vlast i raskalašan život aristokratije, definišući novu umetnost rado prihvatila klasičnu strogost, racionalnost i jednostavnost, kao izraz idealizovanih antičkih vrlina kojima se težilo.

Termin „neoklasicizam“ nije bio aktuelan sve do sredine XIX veka kada je stil opisan različitim terminima poput „pravi“, „reformisan“ ili „stil obnove“. Iako su klasični uzori bili u njegovoj osnovi, on se takođe može smatrati oživljavanjem renesanse, dok se u Francuskoj više radilo o povratku na svedeniji i plemenitiji barok iz doba Luja XIV, za kojim je ova nacija razvila posebnu nostalgiju u vreme kada njena vojna i politička pozicija u Evropi počinje da opada. Neoklasicizam je bio dominantniji u arhitekturi, skulpturi i primenjenoj umetnosti, za koje su originalni klasični uzori bili relativno brojni i dostupni, dok je nedostajalo antičko slikarstvo koje bi ilustrovalo Vinkelmanova teorijska razmatranja. Iako su prvi veliki ciklusi rimskog slikarstva Pompeje i Herkulanuma bili već otkriveni 1748. godine, kao i većina njegovih savremenika, Vinkelman nije bio impresioniran njima.

Evropski neoklasicizam u vizuelnim umetnostima počinje oko 1760. kao suprotnost tada aktuelnom baroku i rokoko stilu. Dok je arhitektura rokoko isticala gracioznost, ornamentiku i asimetriju, neoklasična se zasnivala na principima jednostavnosti i simetrije koji su bili vrlina umetnosti Stare Grčke i Rima, a zapravo nisu preuzeti neposredno od njih, već od renesansnog klasicizma. Pri kraju neoklasicizma stvorene su dve njegove umetničke podvarijante: ampir i bidermajer. Ampir nastaje u periodu 1795-1830 sa tri stilske faze: direktna – dominiraju simboli Francuske revolucije, ampir – dominiraju simboli Carstva i restauracija – kompromisna faza dva prethodna stila i nagoveštaj romantizma. Bidermajer nastaje u periodu 1815-1848, kao derivat nemačkog klasicizma, izražavajući ideje srednje buržoaske klase sa težnjom ka idealizaciji i sentimentalnim sižeima, koji se najviše odražavaju u enterijeru i ukrasu nameštaja.

Velika Odaliska. Žan-Ogist-Dominik Engr. 1814. 88.9 × 162.56 cm. Muzej Luvr, Pariz.

Univerzitet Metropolitani
2021

JACQUES-LOUIS DAVID

Koča Vuković
Dizajn interaktivnih medija

Liktori donose Brutu tijela njegovih sinova. Žak-Luj David. 1789. 323 x 422 cm. Muzej Luvr, Pariz.

Napoleon prelazi Alpe. Žak-Luj David. 1801. 261 x 221 cm. Château de Malmaison, Rueil-Malmaison.

Poslije Napoleonovog uspješnog državnog udara 1799. godine, kao prvi konzul, zadužio je Davida da obilježi njegov prelazak preko Alpa. Iako je Napoleon prešao Alpe na mazgi, zatražio je da ga prikažu „mirnog na vatrenom konju“. David je udovoljio Napoleonu sa delom *Napoleon prelazi Alpe*. Kompozicija pokazuje snažno idealizovan pogled na stvarni prelaz koji su Napoleon i njegova vojska napravili preko Alpa kroz veliki prolaz Sv. Bernard u maju 1800. godine.

Maratova smrt. Žak-Luj David. 1793. 162 x 128 cm. Kraljevski muzej lepih umetnosti u Briselu.

Maratova smrt je jedna od najpoznatijih slika Francuske revolucije. 13. jula 1793. godine, Davidovog prijatelja Marata ubila je Charlotte Cordaz nožem koji je sakrila u odjeći. Ušla je u Maratovu kuću pretvarajući se da mu je predstavila spisak ljudi koji bi trebali biti pogubljeni kao neprijatelji Francuske. Marat joj se zahvalio i rekao da će sljedeće godine biti giljotirani, a Corday ga je odmah nakon toga smrtonosno izbola nožem. Naslikana je mjesecima nakon Maratovog ubistva. T. J. Clark ju je opisao kao prvu modernističku sliku, zbog „načina na koji su uzete političke stvari kao materijal, a nisu preobražene“.

Zakletva Horacija. Žak-Luj David. 1784. 329.8 x 424.8 cm. Muzej Luvr, Pariz.

JACQUES-LOUIS DAVID

ROMANTIZAM

Sara Radigović
Grafički dizajn

Ledeno more. Kaspar David Fridrih.
1823-1824. 97 x 127 cm.
Kunsthalle Hamburg, Hamburg.

S obzirom na širok opseg ovog pravca, romantizam se razvijao drugačije u svakoj zemlji. Zbog toga nije bilo neke jedinstvene vizuelne forme koja ih je objedinjavala, odnosno nije bilo lako definisati „stil“ umetnosti romantizma.

Ono što je bilo karakteristično za sve jeste smisao i zanimanje za istoriju, zalaganje romantičara za stvaranje nacionalnog jezika i države, isticanje osećanja i mašte nasuprot racionalnosti.

Umetnici, nezadovoljni političkim tokovima života, sve više razmišljaju o utopijskim i emotivnim aspektima, a dosta manje o političkim. Romantičari su sada tražili bekstvo u prirodi, egzotičnim kulturama, dalekoj prošlosti ili u svom svetu mašte. Obožavali su osećanja moći, ljubavi i snage.

Cilj romantičara bio je da zaustavi veštačke tvorevine koje su nas sputavale u povratku

Treći maj 1808. Kaspar David Fridrih.
1814. 2.68 x 3.47 m.
Museo del Prado, Madrid.

U slikarstvu, romantizam se pojavljuje kao nešto što se suprotstavlja klasičnom i akademskom. Ono što je bilo novo za slikarstvo ovog perioda jeste studiozno posvećivanje boji i svestosli.

Upravo na ovim elementima se zasnivaju jedinstveni činioci romantičarskog slikarstva: bogat kolorit, dinamične kompozicije, kontrastna upotreba senki i svetla, mekane modulacije.

Svaki od umetnika je isticao važnost lične vizije, verovali su u didaktičku i kritičku umetnost.

Romantizam je pokret širokih razmera koji je zahvatio sve umetničke delatnosti – od muzike, književnosti pa do slikarstva. Pronikao je u Evropi krajem 18. veka i dalje se razvijao u prvim decenijama i sve do sredine 19. veka. Javlja se kao reakcija na neoklasicizam, odbacuje njegovu formalnost i logiku, dok potencira na emocijama, mašti, prirodi i individualnoj nadarenosti.

Njegov naziv datira još od srednjovekovnih „romansi“, što objašnjava njegovu naklonost prema srednjovekovnim temama, koje će biti aktuelne kroz ceo 19. vek.

Mnoštvo događaja je prethodilo rođenju romantizma kao kulturnog pokreta: Francuska revolucija 1789. godine, pad Napoleona, neostvareni ideali i nezadovoljstvo ljudi.

Sa malim zakašnjenjem u odnosu na slikarstvo, negde oko 1830. godine rađa se skulptura romantizma.

Nekolicina umetnika radi stvaranja nove romanističke skulpture, pokušavala je da se odvoji od dotadašnjeg neoklasicističkog obrasca.

Skulptura je veoma dugo pružala otpor uticaju romantizma, najvećim delom zbog tehničkih razloga – oblikovanje figure u teatralnim i otvorenim gestovima bilo je otežano upotrebom mermera.

Skulptura romantizma bila je rasprostranjena uglavnom po Francuskoj, javila se u i Nemačkoj, ali bila je skoro neprimetna.

Romantizam je bio okrenut nacionalizmu, naglašavajući nacionalnu istoriju, lokalni folklor i tradicije kako bi podstakli nacionalni identitet i ponos u kriznom periodu jednog naroda, kada je njegov nacionalni identitet bio najugroženiji.

Romantičari su posedovali buntovni duh i sklonost ka iracionalnom. Umesto morala i utvrđenih vrednosti umetnici su težili ka duhovnosti. Slikari su prikazivali trenutne događaje užasavajuće prirode, cenili su originalnost i inspiraciju, isticali povezanost individue sa prirodom u nastojanju da zaustave nagli rast industrijalizacije. Istraživali su različita emotivna kao i psihološka stanja kako bi se suprotstavili nametnutoj potrebi za logičkim razmišljanjem.

Nije postojala arhitektura koja je bila karakteristična za pravac romantizma, već se zasnivala na preuzimanju stilova iz prošlosti.

Arhitektura romantizma crpi inspiraciju iz eklekticizma, obnavlja elemente gotike i baroka, primenjuje elemente arhitekture Bliskog i Dalekog istoka.

U najvećoj meri romantičari su veličali gotičku arhitekturu, bavili se proučavanjem iste, nedovršene gotičke građevine se dovršavaju, dok one nove se grade po uzoru na njih.

Tako da možemo reći da se arhitektura romantizma bavila obnovom istorijskih stilova.

RO MAN TI ZAM

GUSTAV KURBE

Žana Stanić
Grafički dizajn

Pas iz Ormana. Gustav Kurbe. 1856.
1076 x 815 mm. Privatna kolekcija.

Jesenja šuma. Gustav Kurbe. 1841.
54 x 38 cm. Privatna kolekcija

Tupači kamena. Gustav Kurbe. 1849.
170 x 240 cm. Uništena za vreme bombardovanja Drezdena 1945. godine.

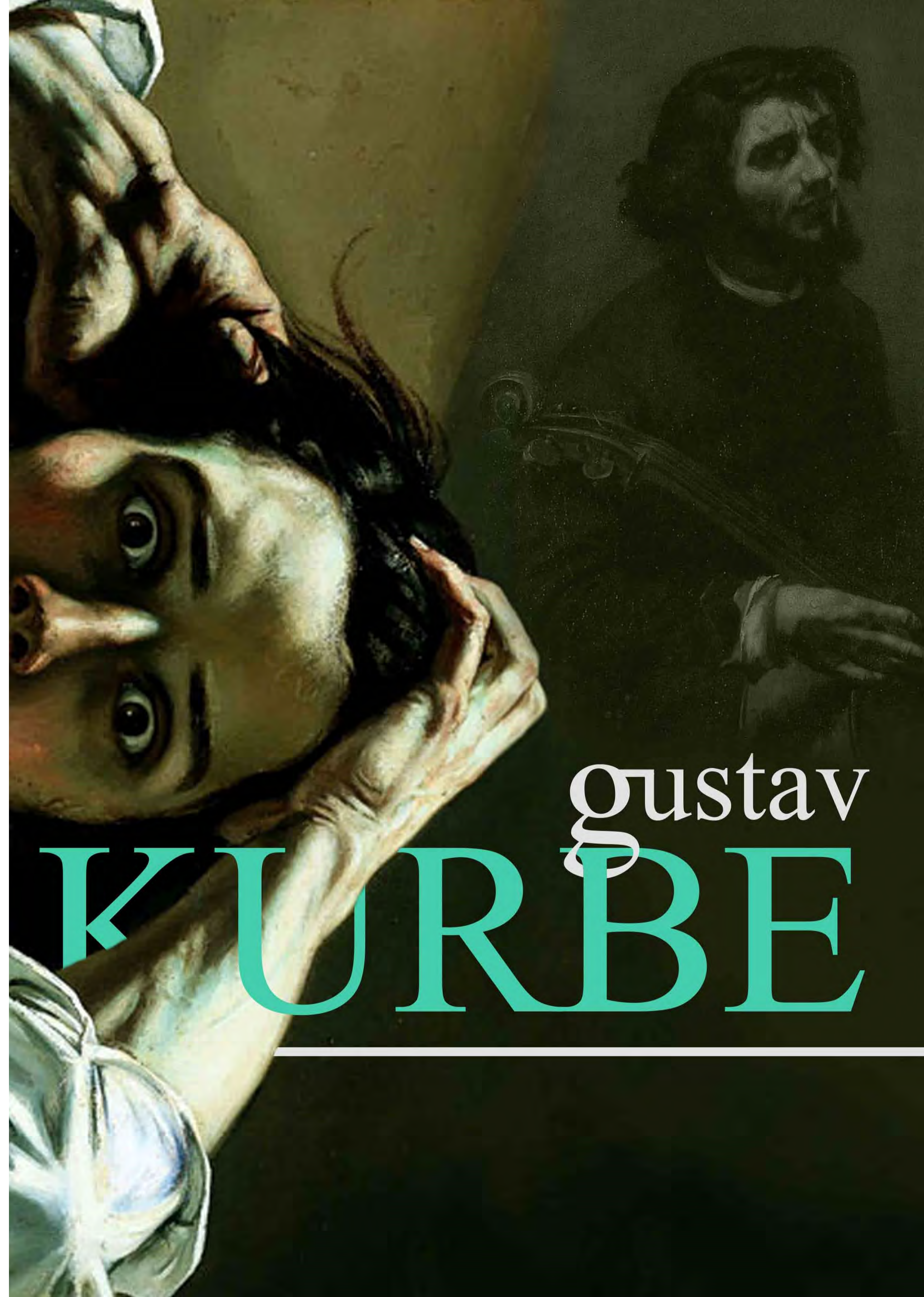
Gustav Kurbe je bio najveći predstavnik realizma, rođen 10. juna, 1819. godine u Ornanu (blizina Francusko – Švajcarske granice). Gustavov privatni život je manje poznat javnosti, ali je znano da je samouki slikar koji je preminuo 31. decembra, 1877. godine u Švajcarskoj, tačnije u gradu Tur de Pej. S obzirom da je Kurbe bio socijalista, početkom 50-tih godina devetnaestog veka, počeo je kao neobarokni romantičar. Ali je ubrzo shvatio, tačnije 1848. godine, da je romantičarsko isticanje osećanja i mašte samo bežanje od stvarnosti tog vremena. Svojom rečenicom "Ja ne slikam anđele, jer ih ne vidim" negira intuiciju i maštu, već koristi ono što vidi i onako kako vidi. Smatrao je da se savremeni umetnik mora držati svog ličnog neposrednog doživljaja.

U to vreme umetnici su idealizovali prirodu, naprotiv njih, realisti su slikali traumatične i banalne scene. Kurbeove slike su bile potpuna suprotnost u odnosu na vladajuće standarde slikarstva. Godine 1855, prvi put se razdvajaju zvanični stavovi Akademije i oni nezvanični, s tim što je Pariz trebao da postane centar svetske izložbe. Gustav je doneo 40 slika komisiji, koje su oni odbili. On je, ipak, privukao pažnju javnosti priredivši privatnu izložbu u jednoj prostranoj baraci, koju je nazvao "Paviljon realizma". Realizam za Kurbea je značio nešto srodno Karavadjovom naturalizmu. Kao poklonik Rembranta, on je dosta čvrsto vezan za tradiciju Karavadja.

Pa su ga, kao i Karavadja, optužili da uvodi estetiku ružnog, zbog svog razmišljanja da je svrha realizma da ukaže na socijalne nepravde koje trpe seljaci i radnici (a ne da prikazuje istorijsko slikarstvo koje je bilo na prvom mestu u hijerarhiji Akademije). *Tupači kamena* je prva slika koju je Gustav naslikao (1849. godine) prema zahtevima realizma, koje je, nažalost, uništeno. Na njoj po prvi put, na velikom formatu, vidimo prikazane skromne, nepoznate ljude na njihovom mukotrpnom poslu. Na slici možemo videti dečaka koji je očigledno premlad za težak posao koji obavlja, a drugi je prestar. Starac i dečak pripremaju kamen za put, što nam govori o položaju društvenih slojeva i njihovoj bezizlaznoj situaciji.

Pas koji sedi na jastuku.
Gustav Kurbe. 1855. 138 x 46 cm.
Muzej Langmatt, Baden, Švajcarska.

REALIZAM

Nikolina Božić
Grafički dizajn

Pabirčari. Jean-François Millet. 1857.
83.5 x 110 cm. Muzej Orsej u Parizu.

Kićenje neveste. Paja Jovanović. 1886.
135 x 96,5 cm. Narodni muzej u Beogradu.

Vagon treće klase. Honoré Daumier. 1862-64.
65.4 x 90.2 cm. Muzej Metropolitani, Nju Jork.

Sve do XIX veka verovalo se da umetnost treba da bude prefinjena i pre svega o lepoti. Ali, držanje pažnje umetnicima XIX veka na prošlost počelo je da bude problem.

Moderno doba počinje industrijskom revolucijom krajem XVIII veka. Transport je postao brži i pristupačniji, obavljanje svakodnevnih obaveza je postalo lakše. Ljudi su počeli da razvijaju smisao i osećaj za slobodno vreme, a položaj radnika i seljaka postaje sve teži.

Pariz se od srednjevekovnih ratnih ulica pretvorio u urbani centar širokih bulevara i velikih parkova, gde su sve klase živele u istim stambenim prostorima (bogati na nižim spratovima, a siromašni na višim). Prema tome, moderan način života podrazumevao je socijalna i klasna mešanja, mobilnost i lak put od sela do gradova. Zbog tog napretka, tema slikarstva više nije mogla da bude o bogovima i biblijskim pričama. Stoga, mladi umetnici XIX veka su odlučili da to promene.

Naučna otkrića, društvene i ekonomske promene ponovo bude razum i humanističke ideale, što se može videti u epohama Renesanse, Neoklasicizma i Romantizma. Nakon toga, umetnici počinju da odbacuju romantičarske maštovite, idealizovane svetove i okreću se realnom i savremenom svetu u kome trenutno žive. Tako nastaje novi umetnički pravac koji nasleduje Romantizam, pod nazivom Realizam.

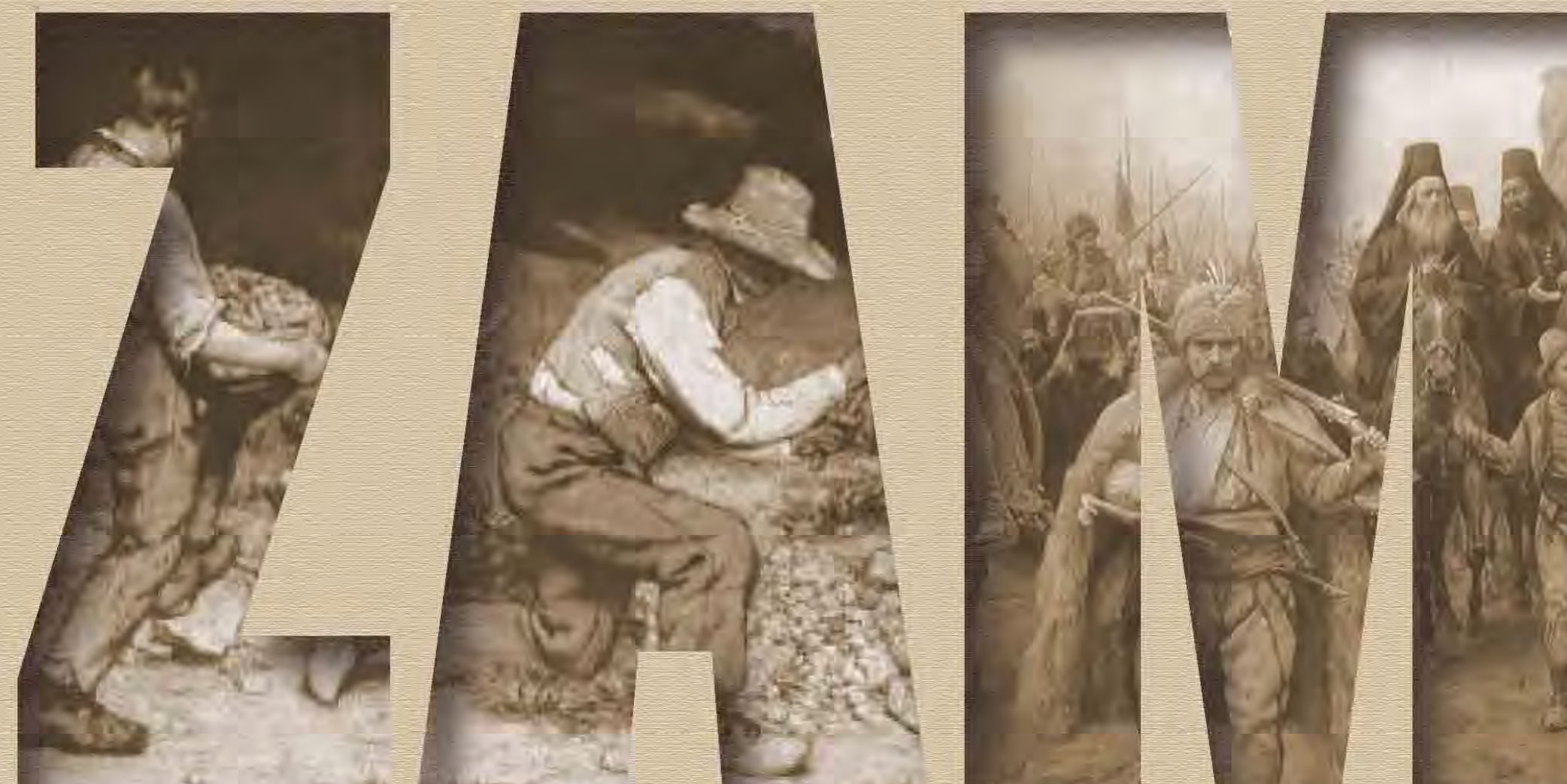
Ovaj novi umetnički pravac počinje da se razvija u Francuskoj, sredinom XIX veka, nakon revolucije 1848. godine, i njegov najznačajniji predstavnik je francuski slikar Gustav Kurbe. Drugi umetnici koji zajedno sa njim imaju veliki uticaj na ovaj period su u Francuskoj Žan Fransoa Mije i Honoré Daumier i u Rusiji Ilja Rjepin.

U realizmu romantičarske ideje nestaju i umetnici novog doba čvrsto stoje u realnom savremenom svetu čije društvene probleme prikazuju kroz svoja dela. Ljudi su verovali da kako naučna i tehnička dostignuća zavise od stanja u društvu, tako i umetnost treba da bude odraz istog. Umetnik treba da se bavi i predstavlja sadašnjost i što vernije je prikaže jer umetnost mora biti sredstvo za stvaranje boljeg i pravednijeg društva, da ukaže na socijalne nepravde koje trpe niže radne klase, radnici, seljaci. U realističkim delima ne možemo videti srednjevekovne vitezove, bogove, religiozne teme, mitologiju, već samo običan svet raznolikog društva, ulično, gradsko, seosko, realno okruženje. Realistično prenošenje stvarnosti i sadašnjosti prikazuje društvenu realnost čije negativne strane idealizujući umetnički pravci često zanemaruju.

Atelje umetnika.
Gustave Courbet.
1855. 361 x 598 cm.
Muzej Orsej, Parizu

Univerzitet Metropolitani
2021

UROŠ PREDIĆ

Sonja Đuretanović
Dizajn interaktivnih medija

Uroš Predić je, pored Paje Jovanovića, najbitniji predstavnik srpskog akademskog realizma u slikarstvu. Školovan je u Beču, a veliki deo života proveo je u Južnom Banatu i Beogradu. Najveći deo njegovog slikarskog opusa čine portreti, žanr slikarstvo i slike istorijske tematike. Međutim, bavio se i ikonostasom i oslikavanjem istog, smatra se poslednjim značajnim srpskim ikonopiscem. Bio je jedan od osnivača Lade i Udruženja likovnik umetnika, kao i član SANU.

Devojka na studencu. Uroš Predić. 1918-1936. 105,5 x 130 cm. Galerija Matice srpske, Novi Sad.

Nadurena devojčica. Uroš Predić. Ulje na platnu. 1879. 40 x 32 cm. Galerija Matice srpske, Beograd.

Sveti Sava blagosilja Srpcad. Uroš Predić. Ulje na platnu. 1921. 93 x 130 cm. Narodni muzej, Beograd.

Uroš Predić nikada nije prekinuo vezu sa svojim rodnim Orlovatom. Iz seoskog života je često crpeo teme za svoje radove. Ovde je blistalo njegovo žanr slikarstvo.

Kada govorimo o žanr slikarstvu iz kasnijih godina Predićevog rada, diptih "Devojka na studencu" je najpoznatiji. Nastajao je u periodu od skoro dve decenije, a slikar je imao uticaj na celokupno delo uključujući i ukrasni ram, koji je sam dizajnirao. Ovaj diptih je inspirisan istoimenom pesmom Branka Radičevića, i predstavlja scenu iz narodnog života. Slika je ispunjena elementima folkloru, pre svega, narodnim nošnjama momka i devojke, kao i seoskim pejzažem koji se prostire u pozadini. Prvi deo slike, na kome se vide momak na konju, devojka i polomljeni krčag nastala je 1918. godine. Desetak godina kasnije, Predić je naslikao drugi deo diptiha na kom devojka čeka mladića. Međutim, ova slika je otkupljena, tako da je Predić 1936. ponovo naslikao istu sliku, i time konačno dovršio diptih.

Opus Uroša Predića karakterističan je po brojnosti naslikanih portreta. Ima ih preko hiljadu, i uključuju neke od najpoznatijih ličnosti 19. i 20. veka. Mnoštvo portreta po porudžbini od naručilaca iz gotovo svih društvenih slojeva naslikao je u Pančevu. U Narodnom muzeju Pančeva čuva se preko dvadeset portreta, iz različitih perioda umetnikovog života, a mnogi se nalaze u privatnim kolekcijama ili aukcijskim kućama i mogu se kupiti i danas. Karakteristike Predićevog stila su marljivost, pažljivost, zanatska perfekcija i neverovatna veština, kao i jasnoća kompozicije i strogo pridržavanje akademskim kanonima i nedostatak likovnih eksperimenata. Jedna moderna praksa koju je slikar usvojio jeste korišćenje fotografije u procesu studija za kompozicije. Interesantno je da je portrete često slikao po fotografijama, pogotovu pri kraju života.

Početkom svoje karijere, Predić je crkveni životopis smatrao nižom umetnošću, ni ne sluteći da će baš to postati veliki deo njegovog opusa. Ostavio je svoj trag na zidovima mnogobrojnih crkava i kapela, kako u Južnom Banatu, tako i u ostatku Vojvodine i Srbije. Naslikao je mnoštvo pojedinačnih, uglavnom slavskih ikona i ikonostasa. Neki od najznačajnijih su ikonostasi za crkvu u Starom Bečeju, crkvu u Perlezu, kapelu Patrijaršijskog dvora u Sremskim Karlovcima, u crkvi manastira Grgetega, za crkvu u Rumi, Preobražensku crkvu u Pančevu, kapelu Bogdana Dunđerskog u Starom Bečeju, Njegoševu kapelu na Lovčenu, crkvu u Orlovatu, i za mnoge porodične grobljanske kapele u Vojvodini.

Predić, Uroš. Siroče na majčinom grobu. 1888. Ulje na platnu. 124 x 100 cm. Narodni muzej, Beograd.

Godinu 1888. Predić je naslikao svoju najemotivniju sliku: "Siroče na majčinom grobu". Ova slika je inspirisana pesmom mađarskog poete Jožefa Etveša pod imenom "Smrznuto dete". Na njoj se vidi usnulo dete sa glavom položenom na grob. Pogledom na sliku nije jasno da li je dete bledega lica živo, iznad njegove glave se uzdiže drveni krst. Okruženo je beskrajnom belinom snega, gde jedini znak života predstavljaju dve ptice u uglu slike. Ova slika je jedno od najreprezentativnijih dela srpske umetnosti realizma, čuva se u Narodnom muzeju u Beogradu.

STEVAN TODOROVIĆ

Tijana Petrović
Grafički dizajn

Manastir Manasija. Steva Todorović. 1857. 35 x 23 cm. Narodni muzej u Beogradu.

Sabor u Prizrenu pred Kosovsku bitku. Steva Todorović. 1899. 23.8 x 15.1 cm.

Postrizjenje Svetog Save. Steva Todorović. 1908. 451 x 368 cm. Narodni muzej u Beogradu.

Stevan (Steva) Todorović bio je jedan od vodećih nosilaca srpskog romantizma. Bio je ugledan slikar i građanin, svestrana ličnost i inicijator brojnih projekata. Upisao je studije slikarstva u Beču 1850. godine, da bi kasnije nastavio školovanje u privatnim ateljeima Valdmilera i Karla Rala. Nakon umetničkog formiranja u Beču, nastanio se u Beogradu. Postao je član, a uskoro i predsednik Beogradskog pevačkog društva, čiji je član bio i Kornelije Stanković. Angažovao se na osnivanju srpskog diletantskog pozorišta, nastupao i sam kao glumac i saradivao sa Narodnim pozorištem kao scenograf. Osnovao je prvo gimnastičko društvo gde je svoje učenike podučavao gimnastici i mačevanju za potrebe teatra. Vodio je slikarsku školu kroz koju je prošao veliki broj mladih umetnika. Takođe je napisao i autobiografiju: „Opis mog života od rođenja 1832. godine do moje osamdeset devete godine“.

Na poziv Kneza Miloša postao je vaspitač njegovog vanbračnog sina Velimira, što mu je otvorilo mogućnost da putuje po raznim evropskim gradovima. Godine 1864. oženio se Poleksijom, kćerkom Matije Bana, koja je prethodno učila slikarstvo u njegovoj školi. Sa njom je proveo nekoliko meseci u Firenci, gde je u raznim muzejima kopirao slike italijanskih renesansnih umetnika. Radio je brojne portrete uglednih ljudi i žena iz građanske klase, između ostalih portrete Kornelija Stankovića i Miše Anastasijevića. Među portretima se ističe reprezentativni vojnički portret generala Alimpića. Slikao je, u duhu romantizma, i istorijske kompozicije koje mahom nisu sačuvane do danas. Jedna od retkih preostalih je predstava Smrt Hajduk-Veljka (oko 1860-1863).

Slikao je i pojedine predstave neobične tematike, poput kompozicije Gimnastičko društvo, a bavio se i oslikavanjem ikonostasa. Osllikao je ikonostase u Topčideru, Idvoru i Opovu. Todorovićeve ikona Vraćanje vida Stefanu Dečanskom je u okviru njegovog opusa redak primer prikazivanja noćnog osvetljenja, što je sredstvo koje su često primenjivali ostali srpski romantičari. Pripisuje mu se da je naslikao prvi čisti pejzaž u modernom srpskom slikarstvu (*Manasija*, oko 1857. godine). Godine 1867. dobio je počasno članstvo u Akademiji umetnosti u Petrogradu. U ratu sa Turcima 1876-1878 bio je slikar i novinski izveštač. Njegov pokušaj grupisanja i periodizacije srpske umetnosti u publikaciji „Koliko i kakvih živopisnih slika ima u Beogradskim javnim zbirkama“ predstavlja značajan doprinos istoriji srpske umetnosti.

Hajduk Veljko na topu. Steva Todorović. 1860. 84 x 57 cm. Narodni muzej u Beogradu.

Steva
Todorović

met art

2 H I S T O R Y &

STUDENTI:

Tina Stojkov - Žene renesanse
Dušan Šeekić - Donatello
Milan Černe - Leonardo da Vinči
Katarina Notev - Mikelandelo Buonaroti
Jelena Mijalković - Rafaelo Santi
Ivana Tomišić - Ticijan
Dejana Marković - Karavado
Sofija Dordević - Karavado
Dunja Tomić - Barokna skulptura
Aleksandra Kočić - Artemizija Dentileski
Marija Krstić - Vermer
Vanja Mijalković - Klod Loren
Andela Petrović - Žene baroknog slikarstva
Sonja Milojević - Rembrandt
Marija Živković - Neoklasicizam
Koča Vuković - Žak-Luj David
Sara Radigović - Romantizam
Žana Stanić - Gustav Kurbe
Nikolina Božić - Realizam
Sonja Duretaniović - Uroš Predić
Tijana Petrović - Steva Todorović

Naslovna stranica: Andela Petrović

Prelom teksta: Sonja Duretaniović